

FILOZOFICKÁ FAKULTA Univerzita Karlova

Ústav hospodářských a sociálních dějin FF UK

Oponentský posudek

na doktorskou disertaci pana PhDr. Rudolfa Prázného

„Národní divadlo v Praze v době nacistické okupace: Přední divadelní scéna mezi útlakem a odporem (historicko-sociologická analýza)“, Praha 2020, rkp. 182 stran + 39 příloh

Předložená doktorská disertace pana PhDr. Rudolfa Prázného se zabývá nesmírně zajímavým tématem – úlohou Národního divadla v Praze v období protektorátu (1939–1945). Poměrně objemnou práci tvoří vyjma úvodu a závěru pět bohatě strukturovaných kapitol. Práce se podle úvodu považuje za „historicko-sociologickou analýzu (exkurz)“. Velmi překvapivá, neobvyklá a současně oživující je aplikace „teorie her“ na zkoumanou problematiku, „kolektivních hráčů“ – říše, protektorátu a Národního divadla. S touto teorií se však dále nepracuje, vyjma počáteční charakteristiky hráčů a zmínky v závěru. Hlavním cílem práce podle autora bylo „analyzovat, jakým způsobem a jakými prostředky reagovalo Národní divadlo v Praze na krizové společensko-politické situace způsobené nacistickou okupací (1939–1945), a upozornit na konkrétní činy, postoje a akce, spojené s odhodláním čelit v rámci možností teroristickému nátlaku nacistů vůči naší společnosti“. (s.16) Konstatujeme, že se alespoň částečně autorovi tento cíl podařilo naplnit.

Kapitola č. 2 se honosně nazývá „Vliv nacistické okupace na změnu života v Českých zemích a na chod Národního divadla v Praze“. V poněkud obsáhlejší úvodu kapitoly autor jen opakuje zcela známé skutečnosti ohledně fašismu a nacismu včetně zbrojení (s. 20–28). Kapitola obsahuje zcela zbytné části, jako stručné mikrobiogramy o umučených umělcích či životopisy nacistických pohlavárů, jako např. R. Heydricha, kolaboranta E. Moravce. Oponent nechápe vzhledem z naměření práce pasáže o filmové produkci (s. 76–77). Kapitoly č. 3 a 4 se přibližují jádru disertace. Zde se opět autor zbytečně zabývá životopisy ředitelů a dalších osobností z okruhu Národního divadla a jejich oponentů z období před rokem 1939. Zde by stačil krátký exkurz, případně vysvětlení, zda a jak předchozí období formovalo jejich postoje za protektorátu, a naopak by bylo vhodné více charakterizovat jejich působení právě za protektorátu. Kapitola č. 5 opět opakuje jednak známé skutečnosti ohledně vzniku protektorátu,

FILOZOFICKÁ FAKULTA Univerzita Karlova

Ústav hospodářských a sociálních dějin FF UK

jednak věci již jednou zmíněné v práci. Její podstatu tvoří jednotlivé divadelní sezóny opery, baletu a činohry Národního divadla.

Doktorská disertace vykazuje silné a slabé stránky. K silným stránkám patří výběr tématu a snaha postihnout význam Národního divadla v nelehkém období. Ocenění zasluhuje alespoň částečné využití archivních pramenů a část publikovaných dokumentů v příloze. Pokus o aplikaci teorie her je jistě inovativní, byť nepřináší v podstatě nic nového. Hráči jsou notoricky známí, stejně jako jejich role. Ke slabým stránkám patří nedostatečné využití dobových dokumentů, vlastní přínos autora práce, věcné a terminologické chyby, zkratkovité soudy, únik od tématu, tedy související pasáže a kapitoly a závěr.

Těžko lze souhlasit v závěru s tvrzením, že „od všech obyvatel Protektorátu vyžadovali ochotu přistoupit na proces postupné germanizace, což vyžadovalo hlásit se k německému a proněmecky se chovat“. (s. 169) Tady se nejednalo, a ani nemohlo jednat o ochotu. Závěr má spíše charakter další kapitoly s biografiemi umělců, nacistů a kolaborantů než výsledné představení výsledků zpracování dané problematiky a vlastního přínosu autora. Práce disponuje bohatou přílohou (počet 39), avšak zčásti zcela mimo zpracovávanou tematiku.

Práce obsahuje řadu věcných chyb. Cílem německé agrese byl SSSR nikoliv jen některé jeho části (s. 22). Anšlus Rakouska proběhl v březnu 1938, podpis Mnichovské dohody se uskutečnil až 30. září 1938, za protektorátu od 1939 existovala jen Německá univerzita, nikoliv Karlova (s. 27), J. Voskovec a J. Werich neprovozovali za protektorátu své divadlo, neboť emigrovali do USA. Manželé Čapkovi nebyli spolu v době vyhlášení války, protože K. Čapek zemřel již v prosinci 1938.

Řada formulací neodpovídá realitě, např. že se K. v. Neurath rozhodl pro „zavedení norimberských zákonů“. (s. 30) V textu uváděné počty zatčených demonstrantů při nepokojích 28. října 1939 se liší. E. Moravec nemohl být zastáncem „připojení Čech a Moravy“, protože už byly připojeny (s. 34). Špatný překlad Hossbachova protokolu, „Česko“ v té době neexistovalo. Práce obsahuje zbytečně podrobný výklad o rekonstrukcích protektorátních vlád stejně jako o atentátu na R. Heydricha. Podkapitoly 2.4 a 2.4.1 jsou bez souvislosti s tématem, tedy s tématem Národního divadla za protektorátu. Obtížně lze souhlasit s tvrzením, že „způsob komunikace, který nacisté a jimi získaní Češi-kolaboranti využívali, nelze označit jinak, než

FILOZOFICKÁ FAKULTA Univerzita Karlova

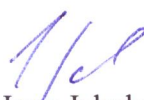
Ústav hospodářských a sociálních dějin FF UK

jako různé formy teroru“ (s. 72) Ostatně sám autor to na s. 169 rozporuje: “Tento ideologicko-mocenský nátlak zasahoval do všech důležitých oblastí společenského života, pomocí teroru, násilí, udavačství, kolaborace a deportací.“ Rozhodně paleta byla podstatně širší od teroru a nastolení strachu po další formy. R. Heydrich byl zastupujícím říšského protektora, nikoliv protektor. (s. 33) Celní unie nebyla ustavena v dubnu 1940, ale až od 1. října 1940.

Z pohledu historika jsou neobvyklé poznámky v textu, které pak při citování pramenů rozbíjí text. Chybí odkazy za citáty (např. s. 28, s. 32–33, 36–37, 40, 99, 108, 140, 168), někde absentují odkazy na instituci, která dokument vlastní (s. 99, 100). Bylo by vhodné uvádět alespoň iniciály křestních jmen, nikoliv jen příjmení. V případě odkazů na televizní pořady nutno uvést datum uvedení, případně odkaz na webovou stránku. Tabulky jsou z hlediska počtu uváděných her nesrozumitelné. Lépe by bylo rozdělit tabulky na premiéry a další prováděná díla nebo názvy všech premiér uvést (tabulky č. 7–13). Práce vykazuje malou výtěžnost archivů a jejich citace v textu. Nestandardní je uvádění archivních zdrojů v soupise pramenů. Pokud bylo čerpáno z digitalizovaných zdrojů, mělo by se to objevit i v odkazech (např. Úřad říšského protektora). Neobvyklé je uvádění navštívených institucí včetně adres, dále zbytečný popis kritiky pramenů, neboť při zpracovávaném tématu autor těžko může určit, zda opravdu byl autorem toho kterého dokumentu např. K. H. Frank či nikoliv. Soupis příloh neuvádí, kde se uvedené dokumenty nalézají. Ve výčtu literatury chybí zcela zásadní publikace pro německé divadlo v Praze od J. Ludvové „Až k hořkému konci“ (Praha 2012).

Oponent nezpochybňuje úsilí vynaložené při zpracování daného tématu. Disertace sice vykazuje prvky vědecké práce, ale zároveň vykazuje řadu věcných a formálních nedostatků a pohybuje se na samé hranici mezi doporučením a nedoporučením. Přesto oponent JEŠTĚ doporučuje práci k obhajobě. Současně očekává dostatečnou argumentaci při obhajobě.

Praha, 14. dubna 2020

Prof. PhDr. Ivan Jakubec, CSc.

FF UK